

B. 209.

20
21

ORATIONEM!
HOFFMANNIANAM

A. D. VI DECEMBR.

HORA IX. ANTEMERIDIANA

HABITURUS

SENATUM AMPLISSIMUM ET GRAUISSIMUM

MINISTERIUM PLURIMUM VENERANDUM,

COLLEGAS CLARISSIMOS

AC

OMNES GYMNASII FAUTORES

OBSERVANTISSIME INVITAT

M. AUG. FRID. WILH. RUDOLPH

GYMN. DIR.

Part. XVI.

ZITTAVIA TYPIS FRANKII.

GRATULATIO

IN OCCASIONE

ANNIVERSARII

RECTORIS

ACADEMIAE

ALMA MATER

UNIVERSITATIS

ERFORDENSIS

ANNO DOMINI

MDCCCXXXIII

ERFORDAE

De linguarum antiquarum studio.

Nec ad philosophicum nec ad historicum usum vlla lingua antiquis aptior apparet; nulla nec ad iudicandum nec ad quaerendum plus adfert adiuuenti. Non repetam, quæ de studii pluribus et discrepantibus linguis impensis fructu supra sunt disputata, sed ea ad delectum linguarum habendum nunc transferam. Quos autem fructus maxime necessarios docto homini, et maxime proprios linguarum studio esse vidimus, ii fructus ex antiquis linguis imprimis percipiuntur. Discimus huic studio intenti, non e verbis magistri cuiusdam, sed ipso sensu et usu nostro, *cogitationem et notionem a rebus et negotiis ipsis secer- nere; et quo longius lingua discenda a nota nobis discrepat, eo magis et evidenti- us nos hac in re adiuuat.* Iam vero recentiorum linguarum nimia est inter se consensio et congruentia. Omnes ad veteres linguas partim cultæ partim cor- ruptæ sunt. Aequalibus nostris, quorum linguas discere solemus, eadem est re- ligio, ac haud absimilis ciuitatum forma; sunt iidem fere mores, eadem fere in- stituta, denique cultura est æquabilis, ac *mutuo* adiutorio proeucta; in rerum autem discrepantium conciliatione discendo et imitando elaborant. Quantam vim hæc habeant ad cogitationis in lingua expressæ similitudinem et congruen- tiam, neminem peritorum fugit. Longe aliter hæc in antiquis linguis se ha- bent. Alia fuit religio, alia philosophia, eaque nec Mosaicae nec Christianæ religionis decretis temperata; alii fuere mores, alia ciuitatum formæ, alius priuata vi- ta fuit, alia publica; aliter res domi militiæque gesserunt, quid? quod earun- dem rerum, quas ipsi adhuc sentimus et oculis nostris vsurpamus, varia et discre- pans fuit in mente notitia et descriptio. His autem causis linguarum antiqua- rum a nostris linguis discrepantia continetur; cui accedit etiam hoc, quod, quum antiqui naturæ quasi propiores essent, ac naturæ contemplatione

magis quam librorum lectione proficerent, omnis eorum sermo et cogitatio multo simplicior ac naturæ conuenientior reperitur. Cuius igitur interest, mentem habere ita cultam, vt cogitationis modum ab ipsa re certo et facile discernat, is linguas antiquas discat, in eorumque studio, quoad potest, progrediatur necesse est. Hac enim via eo perueniet, ne rigida mente vnum cogitationis typum firmiter teneat antiquiora vero pariter ac recentiora repellat; vt potius, quidquid proferatur, aut quod incidat ipsi, libera mente persequi et examinare queat.

Deinde omnis eruditio e Græcis Latinisque scriptis profecta est, et quamquam incredibili modo aucta et immutata sunt, quæ ab antiquis accepimus, tamen a Græcorum Romanorumque principiis omnis inquisitio et disputatio profecta est. Vt igitur *nostræ* scientiæ rationes et causas intelligamus, et videamus, qui factum sit, vt hoc potissimum dicatur et statuatur, vt hæc potissimum rationes, quæ afferuntur et probantur, assensum extorqueant; historiæ luce illustrata mens esse debet, et antiquarum notionum et rerum scientia polere, vt præsentia non dicam recte iudicet, sed recte intelligat. Luce clarius id apparet, si tot Garuios haberemus, quot poetarum explanatores; si in cogitationum origine et mutatione inuestiganda totidem, atque in dictionis poetiæ origine et imitatione elaborarent. In hac autem quærendi et inuestigandi opera, quæ assensionem et iudicium antecedere debet, quæ tandem poterit esse non modo certa ratio, sed ratio omnino, nisi eas linguas calleamus, vnde originem repetere debemus; si repugnantibus eorum, qui ex antiquitate aliquid afferunt, sententiis mancipati sumus, et sine examine accipere debemus, quæ alii dixerunt. Qualem ita futuram putabimus scientiam historicam, quum satis constet, quo longius ea a primo fonte diducatur, eo magis eam immutari et corrumpi. Nam nemo est, qui rebus perceptis siue sciens siue imprudens haud addat suam cogitationem suæque orationis fucum. Qui igitur recentiores linguas non callet, is non satis potest de iis accessionibus scientiæ iudicare, quæ in his natæ et effectæ sunt; sed qui antiquas ignorat, eo lumine caret, quod ipsa fundamenta et bonam aedificii partem illustrat. Quantas turbas dederunt notiones Substantiæ, Entis per se et per accidens; quam obscura est de his philosophorum disputatio. Sed plana fiunt omnia, simulac Aristotelem, ex quo hæc sensim sunt detorta, vel solam linguam Græcam consulimus. Similis ratio est reliquarum notionum grauissimarum, velut mentis, officii, honestatis, liber-

tatis

tatis, iuris, veritatis, aliarumque permultarum; ut, qui recentiores linguas aliquoties in vita ad dicendum aut scribendum adhibent, ii antiquis linguis, etiam si nullum auctorem euoluant, quotidie uti possint, si quo tempore ætatis in veterum temporum habitum legendo se infinuarunt.

Denique prudens illa et circumspecta dubitatio, quæ eo ducit, ut suo stare iudicio quisque doctorum possit, non poterit esse in eo, qui linguas veteres haud didicerit. Studium enim quærendi et explorandi sæpe nos ad veteres auctores et primam originem non reducit, sed retrahit. Frustra autem siue ducet siue trahet eum, qui aut non potest legere istos auctores, aut sine summo labore et magno errandi periculo non potest.

Quare non possum, quin statuam, antiquarum literarum studia, etsi forte minus ad augendam scientiam faciant, ad iudicandum tamen et ad certam iudicii rationem esse necessaria. Quod si vere dicitur, dubium esse non potest, quin ad docti hominis studia pertineant, atque in scholis agitanda sint.

Sed quis terminus maturitatis? Nemo mihi vere maturus videtur, qui nondum potest lingua veteri sola, ac patria haud interueniente, cogitare; eatenus enim præceptoris correctione et catechetica institutione carere non potest, nisi forte eo sit ingenio, ut facile videatur omni præceptore carere potuisse. At nimium postulas, et ea, quæ pauci assequuntur! Non quæritur, quid assequi soleant homines, sed quid debeant. Hac lege illud non videbitur nimium. Etenim, qui auctoris mentem non ante percipit, quam vim verborum vertendo infregerit, qui, quidquid dicturus aut scripturus est, vernaculis verbis ante concipit idque tandem peregrino sermone imitatur et profert, ei nec ad intelligendum sermonis facultas prodest, nec ad cogitandum. Ad intelligendum inutilis illa facultas; nam, ut recte et apte vertamus, vim peregrinorum vocabulorum bene tenere et assimilare debemus, ut eam, quoad fieri potest, in altera lingua imitemur et reddamus. Intelligentia igitur antecedere versionem debet, non consequi. Quæ igitur mens ad sensum auctoris cœcutit, donec lux vernaculi sermonis decolorans admota fuerit, ea in mente intelligentia vera locum habere.

non

non potest. Ad cogitandum nil confert illa facultas. Nam ita cogitantes adiuuat peregrini sermonis peritia, si vnus sermonis vinculis mentem liberauit, et ad certam notionis reiue distinctionem formauit. Ab hac autem virtute et libertate longissime abest, qui vnum intelligit, quod patrio sermone aut datum est, aut redditum.

Quamquam autem hæc facultas cogitandi multis gradibus distinguatur, et indies augeri proprio studio possit: primum tamen gradum, in quo illud posse simpliciter positum est, in scholis conscendere discentes debent. Etenim qua via ad hanc facultatem alumni perueniunt, in ea via soli incedere non possunt. Vertendo enim e peregrina lingua in nostram, et e nostra in peregrinam, et correctione, et explicatione, ista facultas comparatur, quod certe sine præceptoris præsentis et colloquentis voce fieri non potest. Ipse alumnus mentem et manus admoovere operi debet, ipse pericula facere; sed debet quoque audire e præceptore, quem suus labor successum habuerit, quid probandum sit, quid improbandum, quid agendum, vt vitia euitentur. Quodsi ipsam rei rationem rectam acceperunt, si didicerunt, quo potissimum mens aduertenda sit: poterunt et debebunt attenda et perita auctorum lectione proficere, vt discant non cogitare sermonis peregrini ope, sed plura cogitare et melius.

Quo genere institutionis vtendum sit, et quibus rebus efficiendum, vt alumni hanc facultatem consequantur, iam non disputo; neque enim scholas instruo, sed fines earum regere conor. Sed quæ linguæ in scholis ita tractandæ sint, quærendum est.

Latinam, quæ aditum nobis aperit, non modo ad auctores Latinos veteres, verum etiam ad perniulta in omni genere eruditionis Itatorum, Franco-gallorum, Anglorum, Germanorum aliorumque hominum scripta, paucis iam attingo. Hanc enim omni generi doctorum necessariam esse, nemo negare potest; qui docti hominis munus et officium quale sit, et quam facultatem possulet, intellexit; quodsi discenda est, in scholis literariis discendam esse, communibus argumentis supra P, xv. p. 18. iam effectum est.

Græcam

Græcam linguam ad omne genus eruditorum pertinere, aliqui negant, multi nolunt. Imperite vtrumque. Etenim sine Græcæ linguæ peritia ne Latina quidem recte disci et intelligi potest, quum Romani ad eam contra propriam suæ linguæ indolem non modo vocabula construxerint, sed etiam vocabulorum vim et potestatem composuerint; sine Græcæ linguæ scientia, multa, quæ Germanis scriptis, voculis Græcis passim ridicule distinctis, continentur, intelligi non possunt; sine hac scientia philosophiæ subtilioris studium, quod a diligente historiæ cognitione proficisci debet, aut nullum est, aut admodum fallax et lubricum; sine hac facultate præstantissimorum poëtarum, historicorum, oratorum, philosophorum scripta abdita nobis et occlusa sunt; sine ea fons decretorum nostræ religionis obrutus est Theologo; quidni etiam Iuris consulto et Medico grauissimarum rerum-curioso? sine ea Iuris peritus fonte caret Antiquitatum Romanarum vberimo, et ad legum interpretationem subsidio optatissimo, quod peritissimo cuique Græca legum exemplaria præbent; vt magnum in omni genere literarum Græcorum vocabulorum numerum, et ipsius linguæ vbertatem, ornatum et elegantiam omittam. Itaque non quærendum est, cur Græca lingua discatur, sed cur non discatur; et qui abhorret ab ea, aliosque ab ea abducit, is imperitiam ostendit, et non doctos informat, sed operæ rationem operarios docet.

Ebræam denique linguam plures rationibus speciosis additis exulare e scholis iubent. Sunt, qui ne religionis quidem doctori huius linguæ facultatem necessariam putent; quos iam nihil moror; vnum illud miratus, qui fiat, vt, quum omnes ad cogitationis solertiam et iudicandi grauitatem exhortentur, religionis doctorem eo adiumento priuent, quod cum maxime necessarium est, ad rem grauissimi momenti, ad iudicandam Patriarchalis et Mosaicæ religionis indolem, eiusque ad Christianam respectum. Sed sunt etiam, qui, etsi discendam putent linguam Ebræam, eam tamen e scholis publicis expellant, et priuatis scholarum aut adeo academicis lectionibus referent. Verum tamen hoc consilium et idoneis rationibus destitutum, et theologicæ scientiæ inimicissimum est. Ad solos theologos hoc studium pertinet, inquit; in scholis autem *communia* sola tractanda. Hoc quam incertum sit et fallax supra (P. XII. p. 4 sq.) demonstratum est; sed ne illud quidem verum. Non ad Theologum solum hoc studium pertinet, sed etiam ad historicum, ad philosophum, quid? quod ad doctum omnino. Nam si eo plura ad
colendum

colendum docti hominis intellectum et iudicium linguæ conferunt, quo longius a se inuicem dissident; si discrepantem notionum informationem et eam quidem antiquissimam didicisse, non modo vtile, sed ad nonnullas quæstiones etiam necessarium est; parum nobis constamus, si orientales linguas adeo ab occidentilibus discrepantes ei generi, cui plurimum profunt vni prodesse et discendas esse statuamus. Itaque veniam dandam puto humanæ imbecillitati et angustiioribus quasi ingeniis, quia res publica multis indiget, qui operam præstent; sed non ita statuendum, ut ingenia capaciora studium perutile deserant. Theologicis studiis autem inimicissimum dixi illud consilium, quia, siue in academiam siue in priuatissimas scholas Hebræa lingua concludatur, studiosi ab ea tali modo retocantur. E publicis lectionibus academicis nemo facile hanc linguam adeo a notis linguis discrepantem discet; quot autem eorum, qui Theologiæ operam dant, siue mercedem siue honorarium facile soluere possunt Ad Theologiam pauperrimi conuertere se solent; quos etsi animus impellat, tamen rei familiaris angustia a studiis sumptuosius retinet, ac eo retinet efficacius, quo magis seculi inclinatio ipsum animum frangit.

Quid igitur? Num in his linguis omnibus eundem terminum maturitatis ponis, cogitationem vno cuiusque linguæ auxilio? Ita est, Rideo te! Immo refutes. At fieri non potest! Noli conqueri. Fieri olim potuit. Curandum est, ut possit etiamnum.

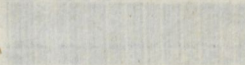
Cæterum non est, cur inuitationem, quam inscriptio præ se fert, repetam; his autem, qui precibus meis concesserint, et orationem meam, *de lyricæ poëseos apud Veteres vi et natura*, beneuole audierint, gratissimo animo obstrictum me futurum, spondeo.

P. P. Dom. II. Adv. MDCCCIII.

ULB Halle 3

002 160 943

Ich habe die Ehre Ihnen zu schreiben, dass ich die
 erbetene Bescheinigung über die Aufnahme des
 Herrn ... in die ... ...
 ... ..
 ... ..
 ... ..
 ... ..
 ... ..
 ... ..
 ... ..
 ... ..
 ... ..

In ... ..

... ..
 ... ..
 ... ..

... ..
 ... ..
 ... ..

cf 4264.8^r

ULB Halle

3

002 160 943

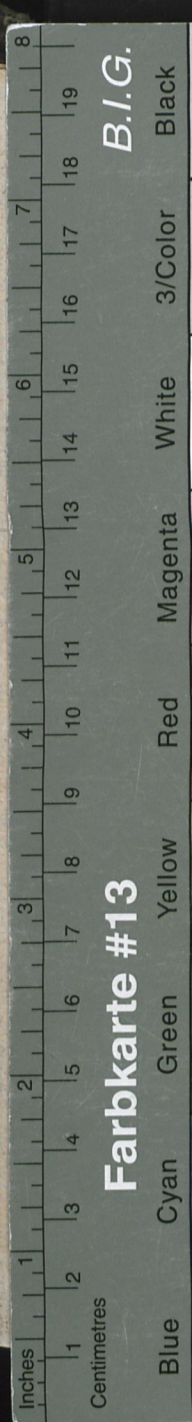

sb

v. 18

n. c.

B.I.G.

Farbkarte #13

Black
3/Color
White
Magenta
Red
Yellow
Green
Cyan
Blue

26
2.1

TIONEM!
ANNIANAM

VI DECEMBR.

ANTEMERIDIANA

HABITURUS

SIMUM ET GRAUISSIMUM

LURIMUM VENERANDUM,

AS CLARISSIMOS

AC

ANASII FAUTORES

NTISSIME INVITAT

D. WILH. RUDOLPH

YMN, DIR.

t. X V I.

TYPIS FRANKII,